

Orijinal Kaynak: Blackstone, Amy M. (2003). “Gender Roles and Society” içinde *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments*, Julia R. Miller, Richard M. Lerner and Lawrence B. Schiamberg (Eds.). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, pp. 335-8.

Atıf Şekli: Blackstone, Amy M. (2021, Nisan 03). “Cinsiyet Roller ve Toplum”, Çev. Tolga Şahin, *Sosyal Bilimler*, Link: sosyalbilimler.org/cinsiyet-rolleri-toplum

Cinsiyet Roller ve Toplum

Amy M. Blockstone
Türkçesi: Tolga Şahin

Cinsiyet* rolleri; kişilerin, grupların ve toplumların bireylerin cinsiyetine ve her toplumun cinsiyet hakkında değerlerini içeren inançlarına dayanır ve farklı beklentiler olarak ortaya çıkar. Cinsiyet rolleri, bireylerin ve onların çevresiyle olan etkileşimlerinin bir ürünüdür ve bu ürün, belirli bir cinsiyete uygun olduğuna inanılan davranış biçimi hakkında fikirler verir. Uygun cinsiyet rolleri; toplumun cinsiyetler arasındaki farklılıklara olan inançlarına göre belirlenir.

“Cinsiyet rolleri” terimini anlamak “cinsiyet” terimini anlamaktan geçer. “Cinsiyet” (ing: gender) ve “cins” (ing: sex) genellikle birbirleri ile karıştırılan iki sosyal terimdir. Cins (sex) biyolojik bir konsepttir ve bireylerin doğduklarındaki cins özelliklerinin temelinde belirlenir. Ancak cinsiyet ya da “gender” kişilerin farklı “cinslere” atfettiği değerler ve özelliklerdir. Ann Oakley (1972) cinsiyet konseptini, cins konseptinden ayıran ilk toplum bilimcilerden birisidir. Oakley’e göre, cinsiyet, biyolojik bir ayrım olan cinsin kadın ve erkek olan ayrımına paralellik gösterir ancak maskülinite (erkeklik) ve feminenitenin (kadınlık) toplumsal değerini kapsar. Kısacası, cinsiyet insanların birbirleri ve çevreleriyle olan etkileşiminin sonucunda yarattıkları bir konsepttir. Fakat, yine de kadınlar ile erkeklerin arasında olan biyolojik farklılıklara oldukça bağlıdır. İnsanlar cinsiyet kavramını sosyal yönden oluşturduğu için, cinsiyet sosyal bir yapı olarak toplum tarafından oluşturulmuş bir konsept olarak kabul edilir. Cinsiyetin toplumsal oluşumu; bireylerin, grupların ve milletlerin belirli kişilik özelliklerini, statüleri ve değerleri kişilere cinsleri sebebiyle atamalarıyla karakterize edilebilir; gösterilebilir. Lakin, bu toplumsal atamalar, toplumlar ve kültürler arasında farklılık gösterebilir; hatta bir toplum içerisinde zamanla değişebilir.

* Makale boyunca “Gender” kelimesi cinsiyet; “Sex” kelimesi ise cins olarak kullanılacaktır. Zira Türkçede iki kelime de cinsiyet olarak geçmektedir ancak İngilizcede “gender” kişinin kendisine atfettiği cinsiyet, “sex” ise biyolojik bir konsept olarak kabul edilir. —ÇN

Cinsiyet rolleri; kadın ve erkeklerin doğuştan atanan cinsiyetlerine göre onlardan beklenen davranış biçimidir. Geleneksel olarak birçok batı ülkesi kadınların, erkeklere kıyasla daha anaç ve korumacı olduğu kanısına varmıştır. Bundan dolayı, feminen (kadınsal) cinsiyetin geleneksel olarak kabul edilen rolü; anaç ya da korumacı bir biçimde davranmasını tanımlar. Bir kadının geleneksel feminen rolü kabullenmesinin bir örneği ise, bir işte çalışmak yerine, tam zamanlı olarak sadece evinde çalışması ve ailesine bakmasıdır. Erkekler ise, bu yönden bakıldığında lider (bir diğer deyişle “evin direği”) olarak algılanır. Maskülen (eril) cinsiyet rolünün geleneksel hali ise, bir ailenin finansal durumunu koruyarak o aileyi yönetmesi ve baş kişisi olarak önemli kararları vermesi durumunda olmasıdır. Bu görüşler, bazı toplumların sosyal alanlarında baskın olarak yer alsa bile; geleneksel olarak kabul edilen cinsiyet rollerine alternatif olarak ortaya çıkan yeni görüşler, yirmi birinci yüzyılda oldukça hızlı bir şekilde desteklenir hâle gelmiştir.

Farklı alanlar (disiplinler) cinsiyet rolleri üzerine çeşitli bakış açıları sunarlar. Örneğin, çevresel ya da ekolojik perspektif cinsiyet rollerinin bireylerin, toplumların ve onların çevreyle olan etkileşimleri sonucunda oluştuğunu öne sürer. Yani, bireylerin cinsiyet rollerini oluşturmada bir payı olduğu gibi yine bireylerin işlettiği fiziksel ve sosyal çevrelerin de önemli bir payı vardır. Biyolojik perspektif ise kadınların doğal olarak feminen cinsiyet rolüne bir eğilimi olduğunu; erkeklerin ise maskülen cinsiyet rolüne doğal bir eğilimi olduğunu iddia eder. Fakat biyolojik perspektif, herhangi bir rolün diğerinden daha üstün ya da daha değerli olduğunu söylemez. Sosyolojik bakış açısı, maskülen ve feminen cinsiyet rollerinin sonradan öğrenildiğini ve bu rollerin maskülen ve feminen biyolojik özelliklerle bağlı olması gerektiği gibi bir zorunluluk olmadığını anlatır. Sosyologlar erillik ve dişiliğin toplumdaki farklı anlam ve değerleri üzerinde çalışırlar. Sosyolojik bakış açısıyla bağlantılı olan feminist bakış açısı ise cinsiyet rollerinin sonradan öğrenilebilecek bir yapı olduğu için sonradan unutulabilecek bir yapı olduğunu da savunur. Ayrıca, yeni ve farklı rollerinde yaratılacağını ileri sürer.

Feminist bakış açısı, cinsiyet rollerinin sadece erkek ve kadınlar için uygun basit davranışlar olmadığını, bunların aslında kadınların ve erkeklerin toplumda elde ettikleri, farklı seviyelerde bulunan güçleri ile de alakalı olduğunu söyler. Örneğin, kendisi ve ailesi için ekonomik kontrolü elde tutmak, toplumda erkeklerin kadınlardan daha güçlü gözükmesine sebebiyet vermektedir. Erkekler aileye ekmek getiren ve para kazanan kişiler olarak görüldüğü için, kadınlar genellikle boşandıktan sonra kendilerini fakirliğin ortasında bulurlar. Bu örnek bağlamında, feminist bakış açısı, erkeklerin kadınlara kıyasla evliliklerde daha fazla gücü elde ettiğini ve boşandıktan sonra sosyal statü ya da güç kaybının kadınlardan daha az olduğunu ortaya koyar ve bunu tartışır.

Cinsiyet rollerinin, kadınların ve erkeklerin aileleri dışındaki alanlardaki beklentilerden, örneğin iş yerindeki beklentilerden, kaynaklandığı da söylenebilir (Williams, 1995). İş alanında, erkekler ve kadınların farklı görevlerde yer aldıkları ve cinsleri göz önüne alınarak farklı beklentiler içinde, farklı işler yapmaları beklenmektedir

(Kanter, 1977). Yirmi birinci yüzyılın başlarında bile, birçok şirketin geleneksel olarak belirlenmiş olan cinsiyet rollerini göre işlediği belirlenmiştir. Örneğin, sadece kadınlara doğum izni verip, erkeklerin (ya da babaların) böyle bir hakkı olmadığını iddia etmek. Ayrıca, geleneksel toplumsal cinsiyet yapısı hala bazı şirketlerde ön planda olduğu için, erkekler ve kadınların pozisyonları cinslerine göre ayrılmaktadır. Kadınların sekreter olarak çalışması, erkeklerin ise müdür ya da yönetici olarak görev olması daha olasıdır. Dahası, erkeklerin işlerinde daha hevesli, hırslı ve iş odaklı oldukları farz edilirken kadınların, daha çok işteki kişilerle olan ilişkileri ve endişeleri ile ilgili oldukları zannedilir.

Örneklere de anlaşılacağı gibi, cinsiyet rollerinin bazen cinsiyetler hakkında basmakalıpların temelinde olduğu gözetlenebilir. Cinsiyet klişeleri, erkek ve kadınların anlayışları; aralarındaki farkları olarak aşırı basitleştirilmiştir. Bireyler bazen algılarını, uygun cinsiyet basmakalıplarını uygun cinsiyet rollerine göre atayarak temellendirebilir. Cinsiyet klişeleri, erkeklerin ve kadınların doğası hakkında abartılmış ya da oldukça hatalı varsayımları içerebilir. Örneğin, erkeklerin duygusal olmaması gibi yaygın bir basmakalıp düşüncesi vardır. Kadınların ise oldukça irrasyonel, mantıksız ve fazla duygusal olduğunu kabul eden bir klişe mevcuttur. Feminist hareket gibi politik ve siyasal hareketler cinsiyetler hakkındaki basmakalıpları yeniden yorumlamaya ve kadın ile erkeğin eşitliğini vurgulayan alternatif görüşler öne sürmeye çalışıyorlar.

Son olarak, cinsiyet rolleri sıklıkla kişilerin geleneksel ya da geleneksel olmayan gibi tipik bir yöntemle tanımlanan cinsiyet rolüne göre olan oryantasyonu üzerinden tartışılıyor. Geleneksel cinsiyet rol oryantasyonu, kadın ve erkeğin farklılıklarına vurgu yaparken; her cinsin belirli davranışlara karşı doğal eğilimi olduğunu öne sürer. Geleneksel cinsiyet rol oryantasyonunu kabullenen bireyler, ebeveynleri ya da ebeveynlerinin aileleri gibi kendilerinden önceki jenerasyonun kuralları ve ritüellerinden etkilenebilirler. Geleneksel olmayan cinsiyet rol oryantasyonuna sahip olan kişiler ise, bireylerin davranışlarının cinslerine göre şekillenmemeleri gerektiğine inanmaya meyillidirler. Bu kişiler, kadın ve erkeğin arasındaki eşitlikçi ilişkinin değerine inanırlar. İnsanların cinsiyetten ziyade bireysel güçlerinin hangi rolde olmak istediğine ve cinsiyetlerine uygunluğunun bu konu üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini düşünürler.

Kaynakça

- Kanter, Rosabeth Moss. (1977). *Men and Women of the Corporation*. New York: Basic Books.
- Oakley, Ann. (1972). *Sex, Gender, and Society*. New York: Harper and Row.
- Williams, Christine. (1995). *Still a Man's World: Men Who Do "Womens Work."* Berkeley: University of California Press.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da **@sosbilorg** kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.